

Âmîn kelimesi Kur'an'da geçmemektedir. Ancak Hz. Peygamber çeşitli hadisleriyle imamın Fâtiha sûresini tamamlamasının arkasından cemaatin âmîn demesini istemiş (Buhârî, "Tefsîr", 2; Müslim, "Şalât", 62, 87) ve kendisi de namaz kıldırırken bizzat söylemek suretiyle, Fâtiha'yı yalnız duyanın değil okuyanın da âmîn demesi gerektiğini göstermiştir. Dolayısıyla Kur'an'ın ilk sûresi olan Fâtiha'nın sonunda, mushaflarda yazılı olmamakla beraber, âmîn kelimesinin okunması sünnet kabul edilmiştir. Bazı yörelerde, Bakara sûresinin son âyeti okunurken *واعف عنا* (bizi affet!), *واغفر لنا* (bizi bağışla!) ve *وارحمنا* (bize acı!) ibarelerinden sonra birer defa âmîn denildiği görülmekte ise de söz konusu ibarelerin en çok tekrarlanan dualar olmaları sebebiyle bu geleneğin sonradan benimsendiği anlaşılmaktadır. Kur'an âyetlerinden sonra âmîn deme sünnetinin yalnız Fâtiha'ya inhisar etmesinin sebebi, Fâtiha'nın ilk süre olmasında, taşıdığı mânada ve namazın temel unsurlarından birini teşkil etmesinde aramak gerekmektedir. Çünkü Kur'an'ın özü olduğu kabul edilen ve "açış, giriş" anlamında bir isim taşıyan Fâtiha sûresi, en başa konulmak suretiyle arkasından gelen kitabın tamamı hakkında fikir vermekte ve böylece okuyucu, sürenin sonunda âmîn demek suretiyle Kur'an'ın tamamına iman ettiğini belirtmiş olmaktadır. Öte yandan çeşitli hadislere göre ibadetin özünü duanın teşkil etmesi ve namazın da aslında duadan ibaret olması (bk. İbn Kesîr, *Tefsîr*, V, 128), her rek'atta okunan Fâtiha'yı temel dua haline getirmiş, dolayısıyla sonunda âmîn demek bu açıdan da gerekli kılınmıştır.

Namazlarda Fâtiha'nın arkasından âmîn demek dört mezhebe göre de sünnet olmakla birlikte, cemaatle kılınan namazlarda iki husus üzerine görüş ayrılığı mevcuttur. Bunlar, kıraati açıktan yapılan namazlarda imamın âmîn deyip demeyeceği ve âmînin açıktan mı, gizlice mi söyleneceği hususlarıdır. Bu namazlarda Hanefî, Şâfiî ve Hanbelî mezheplerine göre imamın âmîn demesi mendup olup Mâlikî mezhebinde menfi ve müsbet iki farklı görüş benimsenmiştir. Âminin gizlice veya açıktan söylenmesi hususunda ise Hanefîler'e göre hem imamın hem cemaatin, Mâlikîler'e göre yalnız cemaatin gizlice, Şâfiîler'le Hanbelîler'e göre de imam ve cemaatin her ikisinin birden açıktan söylemesi mendup kabul edilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Lisânü'l-‘Arab, "emn" ve "yümn" md.leri; *Tâcü'l-‘arûs*, "emn" ve "yümn" md.leri; Lane, *Lexicon*, I, 102; Buhârî, "Tefsîr", 2; Müslim, "Şalât", 62, 87; Tirmizî, "Da' avât", 83; İbnü'l-Kelbî, *Kitâbü'l-Eşnâm: Putlar Kitabı* (trc. ve nşr. Beyza Düşüngen), Ankara 1969, s. 26-53; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, V, 467; Zehebî, *A'lâmü'n-nübela*, IV, 451; İbn Kesîr, *Tefsîr*, V, 128; Sü-yûtî, *el-Câmi' uş-şâgîr*, Kahire 1321, I, 38; S. Moscati, *The Comparative Grammar of the Semitic Languages*, Wiesbaden 1964, s. 78; v. Soden, *AHW*, I, 379; J. B. Taylor, "Amen", *NBD*, s. 29-30; J. Hempel, "Amen", *IDB*, I, 105; H. B. MacLean, "Amon", *a.e.*, I, 114-115; J. G. Simpson — H. H. Rowley, "Amen", *DB²*, s. 25-26; Kâmil Miras, "Âmîn", *İTA*, I, 406-409; M. Şerefeddin Yalıtıkaya, "Âmîn", *İA*, I, 406; "Prayer", *ERE*, X, 155-213; J. Pedersen, "Amin", *EI²* (İng.), I, 436; C. Cahen, "Amin", *a.e.*, 437; *Mu.F.*, I, 111-113.

 SARGON ERDEM

ÂMİN ALAYI

Osmanlılar döneminde
okula yeni başlayan çocuklar için
düzenlenen tören.

İlk defa ne zaman ve nasıl başladığı kesin olarak bilinmemektedir. Halk arasında âmîn alayı olarak adlandırılan bu törene "bed'-i besmele cemiyeti" de denilmektedir. Âmîn alayı genellikle kândil, pazartesi veya perşembe günleri düzenlenirdi. Âdete uygun olarak okula başlayacak çocuğun ailesi bir gün önceden mektebin hocasına haber gönderirdi. Hoca da merasim günü çocukları sıraya dizer, öndekiler yüksek sesle ve koro halinde ilâhiler okuyarak, arkadakiler de beyit aralarında "âmin!" diye bağırarak neşe içinde çocuğun evine gelirlerdi. Çocuğun ailesi tanınmış ise komşu okulların hocaları ile öğrencileri de törene davet edilirdi. İstanbul'da oturan ailelerin okula başlayacak çocuğu törenden önce Eyüp Sultan'a götürerek birlikte dua etmeleri âdetti.

Mektepten hareket eden âmîn alayı eve doğru yaklaşırken çocuk kapıda bekletilir, âmîn alayı eve gelince hoca dua eder, arkasından herkes "âmin!" derdi. Daha sonra çocuk, önceden süslenerek hazırlanmış bir arabaya veya "midilli" adı verilen ata bindirilir ve ilâhiler söylenerek çıkılırdı. Kafilenin önünde iki kişi atlastan yastık üzerinde cüz kesesi ile elifbayı, arkasındaki, çocuğun mektepte oturacağı minderle okurken üzerine cüzünü koyacağı rahleyi taşır; onun arkasında çocuğun oturduğu araba veya midilli, sonra ikerişli sıra halinde mektebin hocası, ilâhiciler ve âminciler yürürlerdi. Çocuğun ailesi ile da-

vetliler ve halk kafilenin arkasında giderlerdi. Şehrin sokaklarında bu şekilde bir müddet dolaşarak çocuk mektebe getirilirdi. Yine usulüne uygun olarak hocasından ilk dersini aldıktan sonra onun ve davetlilerin ellerini öper, talebelere birisi "aşr-ı şerif" okur ve hocanın yaptığı dua ile tören biterdi. Âmîn alayı, bazan sokaklarda bir müddet dolaştıktan sonra çocuğun evine gelir ve ilk ders orada verilmek suretiyle tören tamamlanmış olurdu. Tören sonunda çocuğun ailesince hazırlanmış yemekler yenilir, hocaya, kalfaya, ilâhi okuyan ve âmîn alayına katılan bütün çocuklara hediyeler ve harçlıklar dağıtılırdı. Okula başlayan çocuk eğer bir tarikat şeyhinin çocuğu ise o zaman âmîn alayına tarikatın sancağı ile dervişleri de katılır, ilâhiler arasında kudümler, halîle*ler, mazhar*lar çalınır, zikirler çekilir ve tarikat âyini yapılırdı.

Âmin alaylarının önemli bir pedagojik değer taşıdığı ve bilhassa çocuklarda büyük bir okuma arzusu uyandırdığı muhakkaktır.

BİBLİYOGRAFYA :

Ahmed Rasim, *Falaka*, İstanbul 1927, s. 51-60; Pakalın, I, 58-59; Osman Ergin, *Türkiye Maarif Tarihi*, İstanbul 1977, I, 91-96; Ali Birinci, "Mahalle Mektebine Başlama Merâsimi ve Mektep İlahileri", *II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi: Bildiriler IV*, Ankara 1982, s. 37-57; M. Şakir, "Âmin Alayı", *İTA*, I, 786-787; *TA*, II, 363; R. Ekrem Koçu, "Âmin Alayı", *İst.A*, II, 1959, s. 783-790.

 MUSTAFA ÖCAL

ÂMİNE

(أمينة)

Âmine bint Vehb
(ö. 577 m. [?])

Hz. Peygamber'in annesi.

Babası Vehb b. Abdümenâf Kureyş kabilesinin Benî Zühre koluna, annesi Bere bint Abdüluzzâ da aynı kabilenin Benî Abdüddâr koluna mensuptur. İbn İshak'tan itibaren muhtelif kaynaklar Vehb'in Benî Zühre'nin hatırı sayılır bir siması olduğunu, kızı Âmine'nin de yüksek bir mevkiye sahip bulunduğunu kaydederler. Bu tür rivayetlerin, Hz. Peygamber'in annesine karşı duyulan saygı ve sevgi sebebiyle daha sonra icat edildiği ileriye sürülmüştür. Halbuki genel olarak Kureyş'in diğer Arap kabileleri yanında üstün bir yere sahip olduğu bilinmektedir. Ayrıca Abdülmuttalib gibi bir reis, kabilenin en güzel genci olan oğlu Ab-